

Раїса Ханова

кандидатка юридичних наук,
суддя, секретарка судової палати з розгляду справ
щодо податків, зборів та інших обов'язкових платежів
Касаційного адміністративного суду у складі
Верховного Суду
(Київ, Україна)
ukroffshore@gmail.com

УДК 343.359.2:347.991

**НОВЕЛИ СУДОВОЇ ПРАКТИКИ ВЕРХОВНОГО СУДУ
У СФЕРІ ОПОДАТКУВАННЯ ТА МИТНОЇ СПРАВИ**

АНОТАЦІЯ. Актуальність обраної теми обумовлюється динамічністю відносин у сферах податкового та митного права. Норми чинного як податкового, так і митного законодавства не позбавлені недоліків, оскільки надто швидко і часто змінюються, є заплутаними, містять чимало декларативних норм, чим створюють безліч перешкод для ефективного функціонування сфер оподаткування та митної справи. Тому слід спостерігати за винесенням нових правових позицій Верховного Суду, які у своїй судовій практиці сприяють подоланню латентних недоліків у нормах чинного законодавства.

Метою статті є огляд та вивчення сформованої нової судової практики у правових позиціях щодо здійснення розрахунків та оподаткування, використання об'єктів за функціональним призначенням, у сфері митної справи, у сфері контрольно-наглядової діяльності та деліктології, а також судової практики з процесуальних питань у сфері оподаткування та митної справи.

Встановлено, що релевантна судова практика Великої Палати Верховного Суду у сфері оподаткування та митної справи зорієнтована на встановлення юрисдикційності відповідних спорів, а також на вирішення актуальних проблем щодо застосування норм матеріального чи процесуального права. При вирішенні матеріально-правових спорів за 2020 р. Великою Палатою Верховного Суду були сформовані такі підходи. По-перше, до належного способу захисту є звернення контролюючого органу до суду щодо стягнення коштів платника податків, який має податковий борг, із рахунків у банках, які обслуговують такого платника податків, на суму податкового боргу або його частини. По-друге, статус фізичної особи – підприємця є формою реалізації конституційного права на підприємницьку діяльність. Автоматичне перенесення набутих ознак до змін 2004 р. суб'єкта господарювання виключається, оскільки особа не може бути примушена до реалізації наданого їй права в цих умовах, а користується ним на власний розсуд. По-третє, у разі несвоєчасного або перерахування не в повному обсязі суми податкового зобов'язання з вини бан-

© Раїса Ханова, 2020

ку платника такий платник звільняється від фінансової відповідальності у вигляді штрафу та (або) пені, але не звільняється від обов'язку сплатити в повному обсязі податкове зобов'язання.

Ключові слова: судова практика; Верховний Суд; контролюючий орган; платник податків; митна справа.

Верховний Суд як найвищий суд у системі судустрою України забезпечує сталість та єдність судової практики в порядку та спосіб, визначені процесуальним законом. *Передача справи на розгляд палати* є одним із дієвих інструментів усунення неоднаковості судової практики. У 2020 р. судова палата з розгляду справ щодо податків, зборів та інших обов'язкових платежів сформулювала такі правові позиції:

1. Щодо здійснення розрахунків та оподаткування:

– у разі отримання доходу від продажу нерухомого майна, тобто з іншого джерела, ніж передбачено у пп. 7.11.2 ст. 7 Закону України “Про оподаткування прибутку підприємств”¹, такий дохід підлягає оподаткуванню податком на прибуток на загальних підставах. Установа, яка не є платником податку на додану вартість (далі – ПДВ), зобов'язана зареєструватися платником ПДВ у разі здійснення операцій із постачання товарів/послуг протягом останніх 12 календарних місяців, сума яких сукупно перевищує 300 тис. грн²;

– резидент є вільним у виборі форми розрахунків за зовнішньоекономічними операціями з-поміж тих, що не суперечать законам України. Перебування таких операцій на контролі не спричиняє наслідку щодо застосування штрафних санкцій (пені), передбачених у ст. 4 Закону України “Про порядок здійснення розрахунків в іноземній валюті”³; припинення зобов'язання у спосіб зарахування зустрічних однорідних вимог є складовою гарантованого Конституцією України⁴ права на свободу підприємницької діяльності та може бути обмежене винятково законами України⁵;

– нарахування боргу (недоїмки) з єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування після переведення платника податків із податковою адресою на території проведення антитерористичної операції (далі – АТО) на обслуговування до податкового органу на під-

¹ Про оподаткування прибутку підприємств: Закон України від 28 грудня 1994 р. № 334/94-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1995. № 4. Ст. 28. (Втратив чинність 1 січня 2013 р.)

² Див.: Постанова Верховного Суду від 24 січня 2020 р. у справі № 2а/0370/2676/11 <<http://reyestr.court.gov.ua/Review/87363512>> (дата звернення: 24.09.2020).

³ Див.: Про порядок здійснення розрахунків в іноземній валюті: Закон України від 23 вересня 1994 р. № 185/94-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1994. № 40. Ст. 364. (Втратив чинність 7 лютого 2019 р.)

⁴ Конституція України: Закон України від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>> (дата звернення: 24.09.2020).

⁵ Див.: Постанова Верховного Суду від 31 січня 2020 р. у справі № 1340/3649/18 <<http://reyestr.court.gov.ua/Review/87478127>> (дата звернення: 24.09.2020).

контрольну Україні територію⁶; Верховний Суд, зокрема, взяв до уваги підстави формування предмета податкової вимоги, характер недоїмки, а також перевірів склад суми та накопичувальний характер заборгованості за Єдиним соціальним внеском (далі – ЄСВ), джерело основного доходу позивача, рух коштів, періоди, у межах яких позивач перебував на обліку в податкових органах на території проведення АТО, підстави формування спірної вимоги, можливість надання преференцій відповідно до положень Закону України “Про тимчасові заходи на період проведення антитерористичної операції”⁷, а також за пунктом 9⁴ розділу VIII “Прикінцеві та перехідні положення” Закону України “Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов’язкове державне соціальне страхування”⁸ у разі несплати коштів ЄСВ, відповідність суми недоїмки відомостям, зазначеним в інтегрованій картці платника соціального внеску.

2. Щодо використання об’єктів за функціональним призначенням:

– компонент моторного палива (добавки до палива) з концентрацією спирту 80 об.% або більше відповідає коду 2207 згідно з УКТЗЕД, а на операції з таким компонентом поширюються вимоги Закону України “Про державне регулювання виробництва та обігу спирту етилового, коньячного і плодового, алкогольних напоїв та тютюнових виробів”⁹;

– застосування пп. “є” пп. 266.2.2 п. 266.2 ст. 266 Податкового кодексу України (далі – ПК України)¹⁰ можливе, якщо власниками об’єктів промисловості є фізичні та інші юридичні особи, зокрема нерезиденти, та за умови (з урахуванням виду діяльності) використання таких об’єктів за функціональним призначенням, тобто для промислового виробництва (виготовлення промислової продукції будь-якого виду¹¹).

3. У сфері митної справи:

– при оскарженні рішення про коригування митної вартості товарів ціною позову в розумінні пп. 1 п. 3 ч. 2 ст. 4 Закону України “Про судовий

⁶ Див.: Постанова Верховного Суду від 11 вересня 2020 р. у справі № 200/2402/19-а <<http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/91537159>> (дата звернення: 24.09.2020).

⁷ Про тимчасові заходи на період проведення антитерористичної операції: Закон України від 2 вересня 2014 р. № 1669-VII: із змінами і доповненнями станом на 27 грудня 2019 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2014. № 44. Ст. 2040.

⁸ Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов’язкове державне соціальне страхування: Закон України від 8 липня 2010 р. № 2464-VI: із змінами і доповненнями станом на 8 серпня 2020 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2011. № 2. № 2–3. Ст. 11.

⁹ Про державне регулювання виробництва та обігу спирту етилового, коньячного і плодового, алкогольних напоїв та тютюнових виробів: Закон України від 19 грудня 1995 р. № 481/95-ВР: із змінами і доповненнями станом на 8 серпня 2020 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1995. № 46. Ст. 345; Див.: Постанова Верховного Суду від 13 лютого 2020 р. у справі № 816/2897/15 <<http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/88360067>> (дата звернення: 24.09.2020).

¹⁰ Податковий кодекс України: Закон України від 2 грудня 2010 р. № 2755-VI: із змінами і доповненнями станом на 13 серпня 2020 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2011. № 13. № 13–14. № 15–16. № 17. Ст. 112.

¹¹ Див.: Постанова Верховного Суду від 17 лютого 2020 р. у справі № 820/3556/17 <<http://reyestr.court.gov.ua/Review/87656460>> (дата звернення: 24.09.2020).

збір¹² є різниця митних платежів, що підлягали сплаті з урахуванням митної вартості, розрахованої декларантом, і митної вартості, розрахованої митним органом в оскаржуваному рішенні¹³.

4. У сфері контрольно-наглядової діяльності та деліктології:

– приписи ст. 127 ПК України установлюють відповідальність платника податків та, зокрема, податкового агента саме за несплату (неперерахування) податків до або під час виплати доходу на користь іншого платника податків. Відповідність розміру штрафних санкцій за вчинення такого порушення визначається (обчислюється) із кількості разів допущених таких порушень протягом встановленого періоду часу¹⁴;

– незалежно від прийнятого платником податків рішення про допуск (недопуск) посадових осіб до перевірки, при оскарженні наслідків проведеної контролюючим органом перевірки у вигляді податкових повідомлень-рішень та інших рішень платник податків не позбавлений можливості посилатися на порушення контролюючим органом вимог законодавства щодо проведення такої перевірки, якщо вважає, що вони зумовлюють протиправність таких податкових повідомлень-рішень; суди мають надавати правову оцінку відповідним підставам позову за їх наявності, а якщо вони не визнані судом такими, що тягнуть протиправність рішень, прийнятих за наслідками такої перевірки, – переходити до перевірки підстав позову щодо наявності порушень податкового та (або) іншого законодавства¹⁵.

5. Із процесуальних питань:

– при зверненні до адміністративного суду податковий орган самостійно визначає порядок такого звернення: у загальному порядку або відповідно до ст. 283 Кодексу адміністративного судочинства України (далі – КАС України)¹⁶ з метою термінового розгляду¹⁷.

Верховний Суд визначає та розв'язує виключні правові проблеми при розгляді справ щодо податків, зборів та інших обов'язкових платежів.

Як постановлено в ухвалі від 24 червня 2020 р. у справі № 826/9464/18, при передачі справи на розгляд Великої Палати Верховного Суду Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду мотивував своє рішення тим, що правове регулювання правовідносин,

¹² Про судовий збір: Закон України від 8 липня 2011 р. № 3674-VI: із змінами і доповненнями станом на 27 лютого 2020 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2012. № 14. Ст. 87.

¹³ Див.: Постанова Верховного Суду від 16 березня 2020 р. у справі № 1.380.2019.001962 <<http://reyestr.court.gov.ua/Review/88305171>> (дата звернення: 24.09.2020).

¹⁴ Див.: Постанова Верховного Суду від 21 січня 2020 р. у справі № 820/11382/15 <<http://reyestr.court.gov.ua/Review/87478109>> (дата звернення: 24.09.2020).

¹⁵ Див.: Постанова Верховного Суду від 21 лютого 2020 р. у справі № 826/17123/18 <<http://reyestr.court.gov.ua/Review/87929522>> (дата звернення: 24.09.2020).

¹⁶ Кодекс адміністративного судочинства України: Закон України від 6 липня 2005 р. № 2747-IV <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15#Text>> (дата звернення: 24.09.2020).

¹⁷ Див.: Постанова Верховного Суду від 26 червня 2020 р. у справі № 280/2993/19 <<http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/90366882>> (дата звернення: 24.09.2020).

у яких предметом оскарження є наказ контролюючого органу про проведення перевірки, неодноразово був предметом розгляду у судах касаційної інстанції¹⁸.

Висновки зі спірного питання були узагальнені Верховним Судом України в правову позицію, відповідно до якої суб'єкт господарювання має право не погодитися з рішенням про призначення перевірки й оскаржити його в суді; платник податків має право оскаржити наказ податкового (контролюючого) органу про проведення перевірки платника податків незалежно від її виду та від того, чи проведена така перевірка¹⁹.

Подібну позицію висловлював і Вищий адміністративний суд України в ухвалах від 2 лютого 2016 р. у справі № 811/1430/13-а²⁰ і від 29 листопада 2016 р. у справі № 826/15556/15²¹.

Касаційний адміністративний суд у складі Верховного Суду з початку своєї діяльності (15 грудня 2017 р.) від наведених правових позицій Верховного Суду України щодо застосування норм права в подібних правовідносинах у встановленому КАС України порядку не відступав²².

Водночас Закон України “Про внесення змін до Господарського процесуального кодексу України, Цивільного процесуального кодексу України, Кодексу адміністративного судочинства України щодо вдосконалення порядку розгляду судових справ” змінив (доповнив) ч. 3 ст. 341 КАС України, яка визначає межі перегляду судом касаційної інстанції судових рішень, і викладено її положення у такій редакції: ‘Суд не обмежений доводами та вимогами касаційної скарги, зокрема, у разі необхідності врахування висновку щодо застосування норм права, викладеного у постанові Верховного Суду після подання касаційної скарги’²³.

21 лютого 2020 р. Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду розглянув справу № 826/17123/18, у якій одним зі

¹⁸ Ухвала Верховного Суду від 24 червня 2020 р. у справі № 826/9464/18 <<http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/90111843>> (дата звернення: 24.09.2020).

¹⁹ Постанова Верховного Суду України від 27 січня 2015 р. у справі № 21-425a14 <<http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/43075087>> (дата звернення: 24.09.2020); Постанова Верховного Суду України від 9 лютого 2016 р. у справі № 826/5689/13-а <<http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/56676702>> (дата звернення: 24.09.2020); Постанова Верховного Суду України від 16 лютого 2016 р. у справі № 826/12651/14 <<http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/56676687>> (дата звернення: 24.09.2020).

²⁰ Постанова Вищого адміністративного суду України від 2 лютого 2016 р. у справі № 811/1430/13-а <<http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/55421393>> (дата звернення: 24.09.2020).

²¹ Постанова Вищого адміністративного суду України від 29 листопада 2016 р. у справі 826/15556/15 <<http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/63549618>> (дата звернення: 24.09.2020).

²² Постанова Верховного Суду від 17 січня 2018 р. у справі № 1570/7146/12 <<http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/71692623>> (дата звернення: 24.09.2020); Постанова Верховного Суду від 21 березня 2018 р. у справі № 812/602/17 <<http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/72965595>> (дата звернення: 24.09.2020).

²³ Про внесення змін до Господарського процесуального кодексу України, Цивільного процесуального кодексу України, Кодексу адміністративного судочинства України щодо вдосконалення порядку розгляду судових справ: Закон України від 15 січня 2020 р. № 460-IX. *Відомості Верховної Ради України*. 2020. № 29. Ст. 194.

спірних питань було питання щодо можливості скасування наказу про призначення перевірки після її проведення²⁴.

У цьому рішенні Касаційний адміністративний суд у складі Верховного Суду відступив від попередньої практики Верховного Суду про те, що саме на етапі допуску до перевірки суб'єкт господарської діяльності може поставити питання про необґрунтованість її призначення та проведення, реалізувавши своє право на захист від безпідставного здійснення податкового контролю щодо себе; водночас допуск до перевірки нівелює правові наслідки процедурних порушень, допущених контролюючим органом при призначенні та проведенні відповідної виїзної або фактичної перевірки.

Одночасно в указаному рішенні було констатовано, що в разі якщо контролюючий орган провів перевірку на підставі наказу про її проведення та за наслідками такої перевірки були прийняті податкові повідомлення-рішення чи інші рішення, то цей наказ як акт індивідуальної дії реалізований його застосуванням, а тому його оскарження після допуску платником податків посадових осіб контролюючого органу до проведення перевірки не є належним способом захисту права платника податків, оскільки наступне скасування наказу не може призвести до відновлення порушеного права. За висновком судової колегії, належним способом захисту порушеного права платника податків у такому випадку є саме оскарження рішення, прийнятого за результатами перевірки.

Верховний Суд у складі колегії суддів Касаційного адміністративного суду дійшов висновку про те, що вирішення спірного в цій справі питання має значення для формування єдиної правозастосовної практики в судах адміністративної юрисдикції, що свідчить про те, що справа № 826/9464/18 містить виключну правову проблему²⁵.

16 вересня 2020 р. Велика Палата Верховного Суду розглянула справу № 826/3106/18 із виключною правовою проблемою за адміністративним позовом публічного акціонерного товариства “Черкасиобленерго” до Головного управління Державної податкової служби у Черкаській області, Державної податкової служби України про визнання протиправними та скасування вимоги про сплату боргу (недоїмки) та рішення Державної фіскальної служби України про результати розгляду скарги за касаційною скаргою Головного управління Державної податкової служби у Черкаській області на рішення Окружного адміністративного суду міста Києва від 25 березня 2019 р. та постанову Шостого апеляційного адміністративного суду від 4 червня 2019 р.²⁶.

²⁴ Ухвала Верховного Суду від 16 вересня 2020 р. у справі № 826/3106/18 <<http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/91702661>> (дата звернення: 24.09.2020).

²⁵ Ухвала Верховного Суду від 24 червня 2020 р. у справі № 826/9464/18 (н 18).

²⁶ Ухвала Верховного Суду від 16 вересня 2020 р. у справі № 826/3106/18 (н 24).

Правовий висновок за результатами розгляду справи полягає у тому, що заборона застосування санкцій протягом дії мораторію на задоволення вимог кредиторів стосується невиконання чи неналежного виконання грошових зобов'язань і зобов'язань щодо сплати єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування, податків і зборів (обов'язкових платежів), термін виконання яких настав до дати введення мораторію, і не поширюється на поточні зобов'язання (зобов'язання, які виникли після цієї дати) боржника. Боржник, стосовно якого порушено провадження про визнання банкрутом і введено мораторій на задоволення вимог кредиторів, звільняється від відповідальності лише за невиконання зобов'язань, щодо яких запроваджено мораторій. За поточними зобов'язаннями боржник відповідає на загальних підставах до прийняття господарським судом постанови про визнання його банкрутом і відкриття ліквідаційної процедури.

Застосовані в цій справі статті 1, 12 Закону України “Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом” (далі – Закон № 2343-VI)²⁷ у редакції, чинній до 19 січня 2013 р., у їх системному зв'язку свідчать про те, що встановлена наведеними нормами заборона щодо застосування штрафних (фінансових) санкцій стосується грошових зобов'язань і зобов'язань щодо сплати податків і зборів (обов'язкових платежів), на які поширюється мораторій (термін виконання яких настав до дня введення мораторію, збігається з днем порушення судом справи про банкрутство боржника). Мораторій вводиться господарським судом одночасно з порушенням справи про банкрутство, і стосується тих вимог, які були на дату прийняття відповідного рішення судом. Висновок щодо строку дії мораторію на задоволення вимог кредиторів, накладеного відповідно до ст. 12 Закону № 2343-XII (у редакції, чинній до 19 січня 2013 р.), викладений у постанові Великої Палати Верховного Суду від 20 листопада 2018 р. у справі № 5023/10655/11, який, за позицією Великої Палати Верховного Суду, поширює свою дію на конкурсну заборгованість та не поширює на поточну. Поточні ж вимоги кредиторів боржника перебувають у вільному правовому режимі до визнання боржника банкрутом (§ 6.10)²⁸.

Велика Палата Верховного Суду звернула увагу на те, що правове регулювання застосування до боржника, стосовно якого порушено провадження про визнання банкрутом, штрафних (фінансових) санкцій за невиконання чи неналежне виконання грошових зобов'язань і зобов'язань щодо сплати податків та зборів (обов'язкових платежів) під

²⁷ Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом: Закон України від 14 травня 1992 р. № 2343-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 1992. № 31. Ст. 440. (Втратив чинність 21 жовтня 2019 р.)

²⁸ Постанова Верховного Суду від 20 листопада 2018 р. у справі № 5023/10655/11 <<http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/78215394>> (дата звернення: 24.09.2020).

час мораторію на задоволення вимог кредиторів із набранням чинності Законом України “Про внесення змін до Закону України ‘Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом’”²⁹ не змінилося. Передбачена ч. 4 ст. 12 Закону № 2343-ХІІ (у редакції, чинній до 19 січня 2013 р.) заборона щодо нарахування неустойки (штрафу, пені), інших санкцій за невиконання чи неналежне виконання грошових зобов’язань і зобов’язань щодо сплати єдиного внеску на загальнообов’язкове державне соціальне страхування, податків і зборів (обов’язкових платежів) не може застосовуватися безстроково, оскільки це буде суперечити самому визначенню поняття мораторію на задоволення вимог кредиторів, наведеному в ст. 1 цього Закону. Доцільність такого застосування ст. 12 Закону № 2343-ХІІ (у редакції, чинній до 19 січня 2013 р.) полягає у тому, що саме поняття мораторію на задоволення вимог кредиторів, наведене в загальній частині Закону № 2343-ХІІ (ст. 1), становить правову основу для застосування всіх інших норм цього Закону. Тому при застосуванні ст. 12 обов’язковому врахуванню підлягає і ст. 1.

У сфері оподаткування та митної справи чинними є два зразкові рішення у справах про скасування рішення щодо застосування штрафних санкцій та застосування пені за несплату або несвоєчасну сплату єдиного внеску³⁰, а також про сплату єдиного внеску на загальнообов’язкове державне соціальне страхування фізичною особою – підприємцем, яка здійснює незалежну професійну діяльність³¹. Обидва з цих рішень залишені без змін постановами Великої Палати Верховного Суду.

Релевантна судової практики Великої Палати Верховного Суду у сфері оподаткування та митної справи зорієнтована на встановлення юрисдикційності відповідних спорів, а також на вирішення актуальних проблем щодо застосування норм матеріального чи процесуального права.

Протягом 2020 р. Велика Палата Верховного Суду віднесла до адміністративної юрисдикції справи щодо стягнення з бюджету інфляційних і річних процентів, нарахованих на прострочену суму заборгованості бюджету з відшкодування ПДВ³²; зобов’язання платника податків сплачувати податок на доходи фізичних осіб до місцевого бюджету³³.

²⁹ Про внесення змін до Закону України “Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом”: Закон України від 22 грудня 2011 р. № 4212-VI <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4212-17#Text>> (дата звернення: 24.09.2020). (Втратив чинність 21 жовтня 2019 р.)

³⁰ Див.: Рішення Верховного Суду від 30 березня 2018 р. у справі № 812/292/18 <<http://reyestr.court.gov.ua/Review/73108956>> (дата звернення: 24.09.2020); Постанова Верховного Суду від 6 листопада 2018 р. у справі № 812/292/18 <<http://reyestr.court.gov.ua/Review/77911136>> (дата звернення: 24.09.2020).

³¹ Див.: Рішення Верховного Суду від 2 вересня 2019 р. у справі № 520/3939/19 <<http://reyestr.court.gov.ua/Review/84077152>> (дата звернення: 24.09.2020); Постанова Верховного Суду від 4 грудня 2019 р. у справі № 520/3939/19 <<http://reyestr.court.gov.ua/Review/86401183>> (дата звернення: 24.09.2020).

³² Див.: Постанова Верховного Суду від 7 квітня 2020 р. у справі № 910/4590/19 <<http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/89252068>> (дата звернення: 24.09.2020).

³³ Див.: Постанова Верховного Суду від 19 травня 2020 р. у справі № 922/4206/19 <<http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/89822240>> (дата звернення: 24.09.2020).

До загальної судової юрисдикції – щодо вилучення у дохід держави предметів, які були безпосередньо об'єктом правопорушення у справі про адміністративне правопорушення (порушення митних правил)³⁴.

До цивільної юрисдикції – щодо звільнення майна з-під податкової застави³⁵.

До господарської юрисдикції – щодо реєстрації новим власником права власності на нерухоме майно, на яке накладене обтяження у вигляді податкової застави як забезпечення сплати податкового зобов'язання іншої юридичної особи, яка згідно з даними Державного реєстру речових прав на нерухоме майно є власником спірного приміщення³⁶; за позовом прокурора в інтересах держави до юридичної особи про стягнення плати за проїзд великовагового транспорту автомобільними дорогами загального користування в дохід Державного бюджету України³⁷.

До справ, які не підлягають судовому розгляду, – щодо вимог комунального підприємства до міського голови про визнання протиправними дій із видання розпоряджень про проведення перевірки фінансово-господарської діяльності комунального підприємства³⁸.

При вирішенні матеріально-правових спорів за 2020 р. Велика Палата Верховного Суду сформувала такі підходи:

– належним способом захисту є звернення контролюючого органу до суду щодо стягнення коштів платника податків, який має податковий борг, із рахунків у банках, що обслуговують такого платника податків, на суму податкового боргу або його частини. Таке право контролюючого органу закріплене у пп. 20.1.34 п. 20.1 ст. 20 ПК України³⁹;

– положення Указу Президента України “Про застосування штрафних санкцій за порушення норм з регулювання обігу готівки”⁴⁰ припинили дію після набрання чинності 6 липня 1995 р. Законом України “Про застосування реєстраторів розрахункових операцій у сфері торгівлі, громадського харчування та послуг”⁴¹ як у частині визначення складу такого

³⁴ Див.: Постанова Верховного Суду від 15 квітня 2020 р. у справі № 400/548/19 <<http://reyestr.court.gov.ua/Review/89251571>> (дата звернення: 24.09.2020).

³⁵ Див.: Постанова Верховного Суду 19 травня 2020 р. у справі № 263/17218/18 <<http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/90021620>> (дата звернення: 24.09.2020).

³⁶ Див.: Постанова Верховного Суду від 1 липня 2020 р. у справі № 804/15129/15 <<http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/90458892>> (дата звернення: 24.09.2020).

³⁷ Див.: Постанова Верховного Суду від 5 лютого 2020 р. у справі № 820/2475/18 <<http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/87857847>> (дата звернення: 24.09.2020).

³⁸ Див.: Постанова Верховного Суду від 26 лютого 2020 р. у справі № 1240/1981/18 <<http://reyestr.court.gov.ua/Review/88605331>> (дата звернення: 24.09.2020).

³⁹ Див.: Постанова Верховного Суду від 19 травня 2020 р. у справі № 922/4206/19 (н 33).

⁴⁰ Про застосування штрафних санкцій за порушення норм з регулювання обігу готівки: Указ Президента України від 12 червня 1995 р. № 436/95 <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436/95>> (дата звернення: 24.09.2020). (Втратив чинність 23 червня 2019 р.)

⁴¹ Про застосування реєстраторів розрахункових операцій у сфері торгівлі, громадського харчування та послуг: Закон України від 6 липня 1995 р. № 265/95-ВР: із змінами і доповненнями станом на 1 серпня 2020 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1995. № 28. Ст. 205.

правопорушення як неопробування (неповне та (або) несвоєчасне) опробування у касах готівки, так і в частині встановлених за таке правопорушення санкцій⁴²;

– статус фізичної особи – підприємця є формою реалізації конституційного права на підприємницьку діяльність, відсутність підтвердженого у визначеній державою формі реалізації цього права в нових умовах нормативно-правового регулювання після 2004 р. виключає можливість автоматичного перенесення набутих до 1 липня 2004 р. ознак суб'єкта господарювання, оскільки особа не може бути примушена до реалізації наданого їй права в цих умовах, а користується ним на власний розсуд⁴³;

– у разі несвоєчасного або перерахування не в повному обсязі суми податкового зобов'язання з вини банку платника такий платник звільняється від фінансової відповідальності у вигляді штрафу та (або) пені, але не звільняється від обов'язку сплатити в повному обсязі податкове зобов'язання⁴⁴.

Висновки. Таким чином, Верховний Суд при розгляді та вирішенні адміністративних справ у сфері оподаткування та митної справи має забезпечувати однакове застосування норм права судами в порядку та спосіб, визначені процесуальним законом, тобто керуватися принципами верховенства права та єдності судової практики.

Raisa Hanova

NOVELS OF JUDICIAL PRACTICE OF THE SUPREME COURT IN THE FIELD OF TAXATION AND CUSTOMS

ABSTRACT. The relevance of the chosen topic is due to the dynamics of relations in the areas of tax and customs law. The current norms of both tax and customs legislation are not devoid of drawbacks, because they change too quickly and frequently, are confusing and contain many declarative norms, which create many obstacles to the effective functioning of the spheres of taxation and customs. Therefore, it is necessary to observe repeatedly the presentation of new legal positions of the Supreme Court, in its judicial practices help to overcome latent shortcomings in the norms of current legislation.

The purpose of the article is to review and study the emerging new judicial practice in the legal positions on the implementation of calculations and taxation. Use of objects for their functional purpose, in the field of customs, in the field of control and supervision activities and delicacy, as well as judicial practice on procedural issues in the field of taxation and customs.

⁴² Див.: Постанова Верховного Суду від 20 травня 2020 р. у справі № 1340/3510/18 <<http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/90021610>> (дата звернення: 24.09.2020).

⁴³ Див.: Постанова Верховного Суду від 1 липня 2020 р. у справі № 260/81/19 <<http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/90458921>> (дата звернення: 24.09.2020).

⁴⁴ Див.: Постанова Верховного Суду від 1 липня 2020 р. у справі № 804/4602/16 <<http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/90228193>> (дата звернення: 24.09.2020).

It is be established that the relevant judicial practice of the Grand Chamber of the Supreme Court in the field of taxation and customs is focused on establishing the jurisdiction of relevant disputes, as well as on resolving current issues regarding the application of substantive or procedural law. The following approaches have been be formed by the Grand Chamber of the Supreme Court in resolving substantive disputes in 2020. First, to the proper way of protection is to apply to the supervisory authority in court for the recovery of funds from the taxpayer who has a tax debt, from the accounts in banks serving such a taxpayer for tax debt or part thereof. Secondly, the status of an individual entrepreneur is a form of implementation of the constitutional right to entrepreneurial activity. The automatic transfer of the acquired characteristics to the changes of the business entity in 2004 is be excluded, as the person cannot be forced to exercise the right granted to him in these conditions, but uses it at his own discretion. Thirdly, in case of late or incomplete transfer of the amount of the tax liability due to the fault of the payer's bank, such a payer is exempt from financial liability in the form of a fine and/or penalty, but is not exempt from the obligation to pay in full the tax liability.

KEYWORDS: judicial practice; Supreme Court; controlling body; taxpayer; customs case.